

ઘોરણું : 12

ગુજરાતી

પાદ : 16

સન્દેહી પંકજમણ

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના એક-એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો :

- (1) ગાંધીગ્રામમાં પ્રવેશતાં જ નાયકને શો પ્રશ્ન થયો?
- ગાંધીગ્રામમાં પ્રવેશતાં જ નાયકને પ્રશ્ન થયો, “મેં એક મોટી મૂર્ખીઈ તો નથી કરી ને?”

(2) અનાથ બાળકોની મુલાકાતથી નાયકને નાયિકા વિશે શો વિચાર આવ્યો?

➤ અનાથ બાળકોની મુલાકાતથી નાયકને નાયિકા વિશે આ
વિચાર આવ્યો, “આને કેમ પરણાય? એ કોણ હશે? એની
મા.... જરૂર, પતિતા જ હશે. કેવોયે વંશવેલો હશે? ઓહ!
મારું મન કેવું વિરક્ત બની ગયું છે!”

પ્રશ્ન 2. નીચેના પ્રશ્નોના બે – ત્રણ વાક્યમાં ઉત્તર લખો :

(1) સેલ્વી પંકજમુખી એ નાયકનું સ્વાગત કેવી રીતે કર્યું?

➤ "આવી આવો. તમારી આભાર. કયારની તમારી રાહ જોઈને બેઠી હતી. ચોક્કસ કયા સમયે આવવાના છો એ તમે પત્રમાં જણાવેલું નહિ, એટલે હું ડિઝિગલ લેવા આવી શકી નિહ. માફ કરશો. તમને કઈ તકલીફ તો નથી પડી ને?"
એમ કહીને સેલ્વી પંકજમને નાયકનું ઉષ્માભર્યું સ્વાગત કર્યું.

(2) નાયિકાને જોતાં નાયકે શાં શાં અનુમાનો કર્યો?

➤ નાયિકાને જોતાં નાયકે એ અનુમાનો કર્યો કે તે તેની કલપનામાં વસેલી નારીને બહુધા મળતી આવતી હતી. અમુક રીત એ વધુ આકર્ષક હતી, એમ તને લાગ્યું. એ કોઈ સુંદર પુવતી નહોતી, છતાં એ કોમલાંગ સ્ત્રીની નમણાઈ મોહક લાગી, સહેજ શ્યામ કહેવાય એવી એ યુવતીના મોં પર સદાય વિહરતું સ્મિત સામાને આત્મીય બનાવી દેતું હતું.

(3) મોટા હોલમાં પ્રવેશતાં નાયકને કયું દશ્ય જોવા મળ્યું?

➤ મોટા હોલમાં પ્રવેશતાં નાયકને એક ફદયંગમ દશ્ય જોવા મળ્યું. નાનાં નાનાં ભૂલકાંઓ નૃત્યના જુદા જુદા પોઝમાં પોતપોતાની પ્રેક્ટિસ કરી રહ્યાં હતાં. ત્યાંની આધે બાઈએ તબલચી પાસે થાપ મરાવી ત્યાં તો બધાં બાળકો શિસ્તબદ્ધ પોતાની મુકર્રર જગ્યાએ જઈ અમુક પોઝમાં સ્થિર થઈ ગયાં. બાઈ તોડી રાગમાં ગાવા લાગી.

પ્રશ્ન 3. નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો :

(1) પંકજમ્ભ'ની હકીકત જાણ્યા પછી નાયકે ક્યું મનોમંથન અનુભવ્યું?

- ‘પંકજમ્ભ’ની હકીકત જાણ્યા પછી નાયકના મનમાં મંથન શરૂ થયું. તેને વિચાર આવ્યો, ‘આની સાથે કેમ પરણાય? એ કોણ હશે? એની મા... જરૂર પતિતા જ હશે. એનો વંશવેલો કેવોય હશે?’

તનું મન વિરક્ત બની ગયું, પણ બીજુ જ ક્ષણે
તને થયું, “એના પૂર્વજીવન સાથે મારે શી નિસ્બત?
એ કેવી નિર્મલ, નિર્દોષ ને નિખાલસ છે! શું તારા
પૂર્વગ્રહમાંથી તું મુક્ત નહિ બની શકે?” ફરી વિચાર
આવ્યો, “એની મા... મા...ને કોની સાથે કેવોય સંબંધ
હશે ?” નાયકના મનમાં આ પ્રકારનો ભયંકર
ગજગ્રાહ (તર્ક-વિતર્ક) ચાલવા માંડ્યો

અનેક પ્રયત્ન કરવા છતાંચ તેના મનમાં ઉઠતી
એક પ્રકારની ધૂણા તે રોકી શકતો નહોતો, હુદયને
આખું બનતું અટકાવી શકતો નહોતો. ત્યાંથી ભાગી
છૂટવાની વૃત્તિઓ જોર કરીકરીને ઉછળી રહી.

(2) 'સેલ્વી પંકજમ્'નું ચરિત્રચિત્રણ કરો.

➤ 'સેલ્વી પંકજમ્' દક્ષિણ ભારતની ગાંધીગ્રામમાં ઉછેલી કોમલાંગા, નમણી અને સુશીલ કન્યા હતી. સાદગી તેનું આભૂષણ હતું. સાદગી અને સ્વચ્છતાથી જીવન જીવવાની કણ તેનામાં હતી. તેણે ભરતનાટ્યમનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તે લેખન, નર્તન અને વક્તૃત્વકલામાં પારંગત હતી.

તેણે વડોદરાની યુનિવર્સિટીમાંથી ગૃહવિજ્ઞાન વિષયમાં
અનુસ્નાતકની પદવી મેળવી હતી. તે ગુજરાતી ભાષા
સારી રીતે બોલી શકતી હતી. વાર્તાનાયક પણ એનું મો,
એનું રૂપ, એના હાવભાવ, એના બોલ, એની ચાલ, એની
આગવી રીતો વગેરેથી પ્રભાવિત થઈ ગયો હતો. એ
સાઈસીપી, નિખાલસ હતી. એનામાં કોઈ દંભ નહોતો.
કોઈ પ્રકારની છેતરામણી કે ચાલાકી પણ નહોતી.

એનું જીવન ઉઘાડી ચોપડી જેવું પારદર્શી હતું. ખાદની
સાડીમાં, કપાણમાં ગુલાબી રંગનો મોટી ચાંદલો, અંબોડામાં
કુલોની ગુંથણી અને પગમાં આઇ બદામી રંગની પદ્ધીમાં
લાલ મહોરાવાળી ચંપલ - પંકજમ્બ નું આ રૂપ નાયકને
અત્યંત મોહક, સુંદર અને કમનીય લાગ્યું છે. તેના આવા
ગુણો અને મોહક વ્યક્તિત્વને કારણે જ સંસ્થાની રચયિતા
અપ્રાચ્યે તેનું નામ જાણીબુઝીને 'પંકજમ્બ' રાગ્યું હતું.

એ સાચા અર્થમાં કાદવનું મૂળ હતું. તેનું સોને મોટું
ગૌરવ હતું. તેણે પોતાના જીવનની અગત્યની વાત મુલાકાતે
આવનાર નાયકને વિના સંકોચે કરી હતી. તેમાં તેની
નિર્મિતતા પ્રગાઢ થતી હતી. તે સંસ્થાનાં સંચાલકો અને
ભૂલકંઘોને પોતાનાં સ્વજન ગણુંની. અમા અને અખા તેનાં
માબાપ હતાં. તેને પોતાની નાત, ગોત્ર, જાતિ વિશે કંઈ જ
ખબર નહોતી એમ કહેવામાં તેને નાનમ નથી લાગતી.

તે કાદવનું ફૂલ છે એનો તેને ગર્વ છે. તે પોતાને હીન
ગણુતી નથી. પંકજમ્બ ની સુંદરતા, એના અવાજની
મીઠાશ, એની આત્મીપતા અને એના દેહની સુગંધ, એના
વ્યક્તિત્વનું આકર્ષણ વગેરે ગુણોથી પ્રભાવિત નાયકે
તેની સામે લગ્નનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો, એમાં જ સુશીલ અને
સંસ્કારી પંકજમ્બ ની જીત હતી.

(3) ડેસ્ટિન્યુર હોમમાં બાળકોની સંભાળ અને તાલીમ વિશે
નોંધ તૈયાર કરો.

- ડેસ્ટિન્યુર હોમમાં ત્રણ-ચાર શિક્ષિકાઓ અને આચારો
બાળકોની દેખભાગ રાખતી હતી. બધાંને નર્સિંગ ને
મોન્ટેસોરી શિક્ષણની તાલીમ ત્યાં જ આપવામાં આવતી
હતી. આ સંસ્થામાં બાળકોને સર્વ રીતે તૈયાર કરવામાં
તેઓ પોતાનાથી બનતું બધું જ કરતી હતી.

બાળકોની બુદ્ધિ અને તેમની અન્ય શક્તિઓને
ધ્યાનમાં લઈ, એને લાયક તાલીમ આપવાનો
તેઓ પૂરો પ્રયત્ન કરતી તેમાં તેમને મોટે ભાગે
સફળતા મળતી, તો કેટલાંક બાળકોની બાબતમાં
તેમને નિષ્ણળતા પણ મળતી. આ સંસ્થાની
તાલીમ મેળવીને તૈયાર થયેલાં બાળકોમાં ઉત્તમ
દ્રષ્ટાંત સેલ્વી પંકજમ્.

તે ભણવામાં હંમેશાં પ્રથમ વર્ગમાં પ્રથમ નંબરે
રહેતી હતી, ઉપરાંત અન્ય ક્ષેત્રોમાં પણ મોખરે રહેતી.
જેમ કે, લેખન, નર્તન અને વક્તૃત્વકલામાં. પંકજમ્યુએ
આ સંસ્થાની આગવી સિદ્ધિ હતી. એટલે જ અપ્રાચે એનું
નામ જાણીબૂઝીને પંકજમ્યુએ રાખ્યું હતું. સંસ્થાનું એ ફરજિદ
હતું અને એનું સૌને મોઢું ગૌરવ હતું.

Thanks

For watching